

Kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningen
Tjänsteskrivelse till Kulturnämnden

Datum:
2024-06-20

Diarienummer:
KTN-2024-00413

Handläggare:
Eva Olsson

Remissyttrande över Landsbygdsprogram för Uppsala kommun 2024–2030 samt handlingsplan 2024–2028

Förslag till beslut

Kulturnämnden beslutar

1. **att** till kommunstyrelsen avge upprättat yttrande över Landsbygdsprogram för Uppsala kommun 2024 till 2030 samt tillhörande handlingsplan för perioden 2024–2028.

Ärendet

Kommunfullmäktige beslutade i februari 2023 att uppdra till kommunstyrelsen att revidera Landsbygdsprogram 2017–2023 och Handlingsplan för landsbygdsprogram 2022–2023. Ett förslag till nytt landsbygdsprogram för perioden 2024–2030 och tillhörande handlingsplan för perioden 2024–2028 har tagits fram av stadsbyggnadsförvaltningen i samarbete med förvaltningar och bolag inom kommunkoncernen.

Inför slutlig beredning och antagande av nytt program och handlingsplan, remitteras dessa till berörda nämnder och bolag samt till externa aktörer för yttrande. Kulturnämnden har getts möjlighet att lämna synpunkter och föreslå kompletteringar. Kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningen har tagit fram ett förslag till yttrande utifrån kulturnämndens perspektiv och verksamhetsområden.

Beredning

Förslag till yttrande har tagits fram i samarbete mellan alla avdelningar inom kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningen. KTN kansli har samordnat arbetet.

Föredragning

Kommunfullmäktige beslutade den 27 februari 2023, § 39, att uppdra till kommunstyrelsen att revidera Landsbygdsprogram 2017–2023 och Handlingsplan för landsbygdsprogram 2022–2023. Ett förslag till nytt program och handlingsplan har tagits fram i samarbete mellan stadsbyggnadsförvaltningen och förvaltningar och bolag i kommunkoncernen. Inför programmets och handlingsplanens beredning i kommunstyrelsen och antagande i kommunfullmäktige under hösten 2024, remitteras dessa till berörda nämnder och bolag inom kommunkoncernen för yttrande, samt till externa aktörer. Remissyttranden ska vara inkomna senast 31 augusti 2024.

Landsbygdsprogram för Uppsala kommun 2024–2030 samt tillhörande handlingsplan 2024–2028 förtydligar inriktning för Uppsala kommuns arbete med att bli Sveriges bästa landsbygdskommun och fungerar som en gemensam utgångspunkt för prioritering och planering av kommunkoncernens insatser.

Programmet och handlingsplanen fokuserar på de fem utvecklingsområdena Lokalt engagemang och aktivt stöd för utveckling av hållbara landsbygder i en klimatneutral kommun, Vitalt och inkluderande kulturliv samt idrotts- och fritidsaktiviteter i landsbygderna, Livskraftig kommersiell och offentlig service i samarbete, Varierat bostadsutbud och hållbar mobilitet, samt Hållbara energilösningar för landsbygderna och hållbara lokala livsmedelskedjor.

Kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningen ställer sig, utifrån kulturnämndens verksamhetsområden och perspektiv, positiv till förslaget till nytt landsbygdsprogram och tillhörande handlingsplan. Det är ambitiöst och välformulerat, med företrädesvis logiska och tydliga åtgärder att samarbeta kring. Det är också positivt att ”Vitalt och inkluderande kulturliv samt idrotts- och fritidsaktiviteter på landsbygderna” lyfts fram som ett eget utvecklingsområde.

Förvaltningen föreslår vidare några förändringar i texten, bland annat rörande arbetet med offentlig konst på landsbygderna samt att lyfta fram kulturmiljö- och kulturarvsperspektivet mer. Dessa återfinns i förslaget till yttrande.

Ekonomiska konsekvenser

Ärendet har ingen påverkan på kulturnämndens budget.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse daterad 20 juni 2024

Förslag till yttrande över Landsbygdsprogram för Uppsala kommun 2024–2030 samt tillhörande handlingsplan 2024–2028

Remiss från kommunledningskontoret av Landsbygdsprogram för Uppsala kommun 2024–2030 samt handlingsplan 2024–2028

Remissversion Landsbygdsprogram för Uppsala kommun 2024 till 2030

Remissversion Handlingsplan för Landsbygdsprogram för Uppsala kommun

Kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningen

Sten Bernhardsson
Förvaltningsdirektör

Kulturnämnden
YttrandeKommunstyrelsen
Ert diarienummer KSN-2023-00494Handläggare:
Eva Olsson

Yttrande över Landsbygdsprogram för Uppsala kommun 2024–2030 samt tillhörande handlingsplan 2024–2028

Allmänna reflektioner

Kulturnämnden anser att Landsbygdsprogram för Uppsala kommun 2024–2030 och tillhörande handlingsplan för 2024–2028 är ambitiöst och välformulerat, med företrädesvis logiska och tydliga åtgärder att samarbeta kring, och ställer sig positivt till förslaget.

Kulturnämnden ser också positivt på att ”Vitalt och inkluderande kulturliv samt idrotts- och fritidsaktiviteter på landsbygderna” lyfts fram som ett eget utvecklingsområde, och instämmer i att detta stärker gemenskap och lokal identitet. Inom utvecklingsområdet ser kulturnämnden potential att lyfta utveckling av arbetet med offentlig konst på landsbygderna, samt att lyfta kulturmiljöns och kulturarvets betydelse för platsens identitet.

Inom utvecklingsområdet ”Varierat bostadsutbud och hållbar mobilitet” ser kulturnämnden möjligheter att utveckla formuleringar kring livsmiljöer på landsbygderna, för att även här lyfta betydelsen av kulturmiljöperspektivet kopplat till hållbarhet, samt knyta an till politikområdet gestaltad livsmiljö.

Då landsbygdsprogrammet tar upp klimat- och miljöfrågor, vill kulturnämnden lyfta Biotopia som en central resurs och bollplank inom kommunen i pedagogik och kommunikation kring just klimat- och miljöfrågor.

Kulturnämnden vill slutligen lyfta att det vore bättre om begreppet invånare, i stället för medborgare, används genomgående i dokumenten. Detta för att inte riskera att exkludera de inom kommunens befolkning som ej har svenskt medborgarskap.

Kulturnämndens förslag

Kulturnämnden vill lämna några förslag på justeringar och kompletterande formuleringar i program och handlingsplan. Dessa specificeras nedan utifrån programmets och handlingsplanens rubriker.

Utvecklingsområde 1) Lokalt engagemang och aktivt stöd för utveckling av hållbara landsbygder i en klimatneutral kommun

På sidan 4 i handlingsplanen föreslås en kompletterande formulering till den tredje åtgärden, för att lyfta fram kulturmiljö- och kulturarvsaspekterna. Förslag på ny formulering av åtgärden: ”Öka samverkan med kommunens hembygdsföreningar för att tillgängliggöra berättelser om kommunens landsbygd, kulturmiljöer och kulturarv, och även tillgänggöra föreningarnas lokaler/miljöer.” Här föreslås också att kulturnämnden läggs till som delansvarig för åtgärden.

Utvecklingsområde 2) Vitalt och inkluderande kulturliv samt idrotts- och fritidsaktiviteter i landsbygderna

I fjärde stycket på sidan 10 i programmet föreslås några omformuleringar för att förtydliga, dels gällande arbetet med offentlig konst, dels gällande kommunens arbete med att främja kulturlivet och med kulturhuvudstadsåret. Förslag på ny formulering av stycket:

”Offentlig konst är en del av samhällsutvecklingen på landsbygderna. Konsten tas fram i dialog med invånare, civilsamhälle och näringsliv. Konsten stärker den sociala hållbarheten och identiteten på platser. Uppsalas landsbygder och tätorter spelar en stor roll i kommunens arbete för att främja kulturlivet, och inte minst för kommunens ansökan om att bli europeisk kulturhuvudstad år 2029. Både i förberedelserna inför och vid ett eventuellt genomförande av kulturhuvudstadsåret, blir platser och möjligheter för temporära kulturupplevelser, utställningar, föreställningar med mera, extra viktigt.”

I sjätte stycket på sidan 10 i programmet kan en mening läggas till för att lyfta fram kulturmiljöns och kulturarvets betydelse för en plats. Mellan första och andra meningen föreslås denna mening fogas in: ”Kulturmiljöer och kulturarv som tas tillvara och synliggörs i bevarandet och utvecklingen av landsbygdernas miljöer, kan bidra till att stärka platsens historia och identitet.”

Åtgärder och indikatorer i handlingsplanen

Kulturnämnden föreslår att en ytterligare åtgärd, gällande utveckling av arbetet med offentlig konst på landsbygderna, läggs till i handlingsplanen. Detta då det fortfarande finns utmaningar i samordningsarbetet och projekten inte ökar i önskad takt. Åtgärden skulle kunna fungera som ett stöd för fortsatt utveckling. Förslag på ny åtgärd: ”Fortsätta utveckla offentlig konst i samhällsbyggnadsprojekten på landsbygderna”, med KTN, GSN och PBN som samordnare och årtal 2024–2028.

Gällande den fjärde åtgärden, ”Förbättra förutsättningarna för hållbart resande för alla på landsbygderna till och från kultur, idrotts- och fritidsaktiviteter”, föreslår kulturnämnden att KS och GSN står som samordnare och KTN och IFN blir delansvariga i stället. Åtgärden berör frågor som kollektivtrafik- och vägplanering, där kulturnämnden inte har något eget ansvar eller mandat, men gärna deltar i dialog med ansvariga och berörda aktörer och tillhandahåller underlag.

Kulturnämnden föreslår en justering av den femte åtgärden som gäller mobil fritidsverksamhet, då sådan ej finns idag inom kulturnämndens ansvarsområde och frågan därför behöver undersökas. Förslag på ny formulering: ”Utreda behov av och förutsättningar för mobil fritidsverksamhet i landsbygderna, som komplement till befintlig fritidsverksamhet”.

Gällande den sjunde åtgärden, ”Säkerställa god tillgänglighet till biblioteksservice på landsbygderna”, föreslår kulturnämnden ett förtydligande kring vad som avses, för

bättre förståelse. Förslag på ny formulering: ”Säkerställa god tillgänglighet till folkbibliotek och skolbibliotek på landsbygderna”, med KTN och UBN som samordnare.

Gällande indikatorn som rör den geografiska spridningen av kulturutbud, föreslås en omformulering för att säkerställa mätbarheten. Förslag på ny formulering: ”Den geografiska spridningen av kommunalt finansierat kulturutbud samt idrotts- och fritidsaktiviteter i kommunens landsbygder.”

Vad gäller indikatorn ”Antal aktiva bibliotekslånekort hos landsbygdernas invånare”, så föreslår kulturnämnden ett annat, mer tillämpligt sätt att mäta åtgärden. Detta då antal aktiva bibliotekskort hos landsbygdens invånare inte går att särskilja från bibliotekskort hos övriga invånare i kommunen. Förslag på ny indikator: ”Antal besök och antal lån på landsbygdsbibliotek samt på biblioteksbusarna.”

Utvecklingsområde 4) Varierat bostadsutbud och hållbar mobilitet

Kulturnämnden föreslår att kulturmiljöperspektivet lyfts inom detta utvecklingsområde. Meningen ”Kulturmiljöperspektivet ger goda och attraktiva livs- och boendemiljöer med bevarande av specifika särdrag och karaktärer” kan exempelvis lyftas in i stycke tre eller fyra i programmet.

Kulturnämnden anser att det finns potential att utöka målformuleringarna kopplat till ”den goda boendemiljön” i programmet. Boendemiljöer skulle kunna beskrivas som livsmiljöer för att inkludera mer av den planerade miljön. Detta skulle kunna lyftas kopplat till social hållbarhet i form av utformning och gestaltning av livsmiljöerna på landsbygderna, med stöd i och hänvisning till det nationella politikområdet gestaltad livsmiljö. Koppling finns även på ett internationellt plan till EU:s initiativ New European Bauhaus, vilket sammanlänkar EU:s strategiska hållbarhetsarbete European Green Deal med utformningen av våra livsmiljöer.

Kulturnämnden föreslår att ett delmål läggs till inom utvecklingsområdet: ”Planering och utformning av livsmiljöerna på landsbygderna görs med höga gestaltningsmässiga ambitioner där bygdens unicitet tas tillvara.” Till detta skulle en åtgärd i handlingsplanen kunna kopplas: ”Öka de gestaltningsmässiga ambitionerna för landsbygderna, där kvalitet och bygdens unicitet tas tillvara i planering och utformning av livsmiljöerna”.

Kulturnämnden

Linda Eskilsson
Ordförande

Anna Eriksson
Nämndsekreterare

Från: Nordström-Källström Helena (landsbygdsstrateg)
Skickat: den 21 maj 2024 16:35
Till: Arbetsmarknadsnämnden (AMN); BRF Brandförsvaret; Idrotts- och fritidsnämnden (IFN); Kulturförvaltningen (KTF); mark-fastighet; Miljöförvaltningen (MIF); Namngivningsnämnden (NGN); Socialförvaltningen (SCF); Stadsbyggnadsförvaltningen (SBF); Gatu- och samhällsmiljönämnden (GSN); PBN Plan- och byggnadsnämnden; Arenor och fastigheter; Info Uppsala Skolfastigheter; registrator.ukk; Kommunledningskontoret (KLK); Stadsteatern Registrator; Utbildningsförvaltningen (UBF); Vård- och omsorgsförvaltningen; Lantmäterimyndigheten; ÖFN Överförmyndarnämnden; Uppsala Tourist Information; Uppsala Bostadsförmedling; info@uic.se; Info Uppsalaparkering; UppsalaVatten; registrator@uppsalahem.se; Jälla Landsbygd; Hedin Åsa (Enhetschef)

Kopia:
Ämne: Remiss av Landsbygdsprogram för Uppsala kommun 2024-2030 samt handlingsplan 2024-2028

Bifogade filer: Följebrev med lista på remissinstanser.pdf; Remissversion Landsbygdsprogram för Uppsala kommun 2024 till 2030.pdf; Remissversion Handlingsplan för Landsbygdsprogram för Uppsala kommun.pdf

Kategorier: Registrera

Landsbygdsprogram för Uppsala kommun 2024-2030 samt handlingsplan 2024-2028

Kommunstyrelsen beslutade den 8 maj 2024

- att ge berörda nämnder och kommunala bolag tillfälle att lämna synpunkter och föreslå kompletteringar till Landsbygdsprogram för Uppsala kommun 2024–2030 samt tillhörande handlingsplan.
- att remittera Program och Handlingsplan till aktörer enligt sändlista

Om remissen

Remissen avser Landsbygdsprogram för Uppsala kommun 2024-2030 samt tillhörande handlingsplan. Syftet med program och handlingsplan är att sätta ramarna för Uppsala kommuns långsiktiga utvecklingsarbete för hållbara landsbygd.

Programmet förtydligar inriktning och fungerar som en gemensam utgångspunkt för prioritering och planering av kommunkoncernens insatser. Syftet med handlingsplanen är att säkra genomförandet av landsbygdsprogrammet och ge en samlad bild av vilka åtgärder som ska genomföras.

Lämna synpunkter

Remissyttrande på Landsbygdsprogram för Uppsala kommun 2024–2030 samt tillhörande handlingsplan ska vara inkomna till Uppsala kommun senast den 31-08-2024. Ange skrivelsens diarienummer.

Remissyttranden skickas till kommunledningskontoret@uppsala.se.

Frågor gällande Program och handlingsplan besvaras av Helena Nordström-Källström helena.nordstrom-kallstrom@uppsala.se

Vänligen

HELENA NORDSTRÖM KÄLLSTRÖM

Strategisk samhällsplanering - landsbygdsfrågor
Strategisk planering

Postadress: Uppsala kommun, Stadsbyggnadsförvaltningen
753 75 Uppsala
Besöksadress: Stadshusgatan 2
Telefon: 018-7271541

E-post: helena.nordstrom-kallstrom@uppsala.se

Nämnderna i Uppsala kommun behandlar personuppgifter för att kunna utföra sina uppdrag.

[Information om dina rättigheter och hur Uppsala kommun behandlar personuppgifter.](#)

Aktiverande styrdokument

Beslutsfattare:
Kommunfullmäktige

Dokumentansvarig: avdelningschef strategisk planering,
stadsbyggnadsförvaltningen

Datum:
2024-01-31

Diarienummer:
KSN-2023-00494

Landsbygdsprogram för Uppsala kommun 2024 till 2030

Översiktsplan

Mål och budget

Verksamhetsplaner och affärsplaner

Program

Handlingsplaner och övriga planer

Inledning

FN:s agenda för hållbar utveckling balanserar de tre dimensionerna: den ekonomiska, den sociala och den ekologiska hållbarheten. Målen i Agenda 2030 är integrerade i en gemensam riktning och visar på förändring i hela den kommunala verksamheten. De sätter fokus på ett gott liv i ett hållbart samhälle och en modern kommun. En fjärdedel av Uppsala kommuns befolkning bor på landsbygderna eller tätorter utanför Uppsala stad.

Som Sveriges största landsbygdskommun har Uppsala det ambitiösa målet att bli Sveriges bästa landsbygdskommun. Ett hållbart landsbygdsarbete bidrar till att göra det enklare att bo, verka och leva på landsbygderna, nu och i framtiden.

Kommunens övergripande prioriteringar i den kommunomfattande översiktsplanen visar riktningen till år 2050. Mål som återfinns i detta program beskriver kommunens ambitioner inom landsbygdsutveckling och styr mot en långsiktigt hållbar utveckling i enlighet med översiktsplanen.

Programmet innefattar delvis ansvarområden som tas om hand inom ramen för andra tematiska program inom kommunens verksamhet, men som behöver särskild tyngd just på landsbygderna. Landsbygdsprogram för Uppsala kommun 2024 till 2030 innefattar utvecklingsområden som behöver särskild styrning och samarbete inom kommunkoncernen på grund av landsbygdernas specifika förutsättningar. Programmet ska inte skapa målkonflikter eller dubbelstyrning.

Syfte

Landsbygdsprogrammet sätter ramarna för Uppsala kommuns långsiktiga utvecklingsarbete för hållbara landsbygder, med utgångspunkt i nuläge och aktuell landsbygdsforskning.

Programmet förtydligar inriktning för Uppsala kommuns arbete med att bli Sveriges bästa landsbygdskommun och fungerar som en gemensam utgångspunkt för prioritering och planering av kommunkoncernens insatser. Landsbygdsutveckling berör många områden och görs tillsammans, inom kommunen och med andra aktörer för att vara framgångsrikt.

Omfattning

Programmet gäller från 2024 till 2030 och riktas till alla nämnder och bolagsstyrelser. Programmet kompletteras med en handlingsplan som beskriver vilka prioriterade insatser kommunkoncernen ska vidta för att bidra till måluppfyllelse.

Landsbygdsprogrammet innefattar delvis ansvarområden som tas om hand inom ramen för andra tematiska program inom kommunens verksamhet, men behöver särskild tyngd just på landsbygderna.

Ansvar, genomförande och spridning

Kommunstyrelsen ansvarar för programmets spridning och för att stödja nämnder och bolagsstyrelser i sitt arbete med landsbygdsprogrammet.

Eftersom flera nämnder och bolagsstyrelser har ett ansvar för kommunens arbete på landsbygder krävs god samverkan internt och extern samt samlokalisering av verksamheter utifrån varje bygds unika förutsättningar och behov. Arbetet behöver ske tillsammans med andra myndigheter, företagare och i samarbete med det lokala föreningslivet.

För att underlätta för att kunna bo, verka och leva på landsbygderna behöver de flesta av kommunens ansvarsområden beakta ett landsbygdsperspektiv, landsbygdssäkra beslut och/eller arbeta med landsbygdsintegrering.

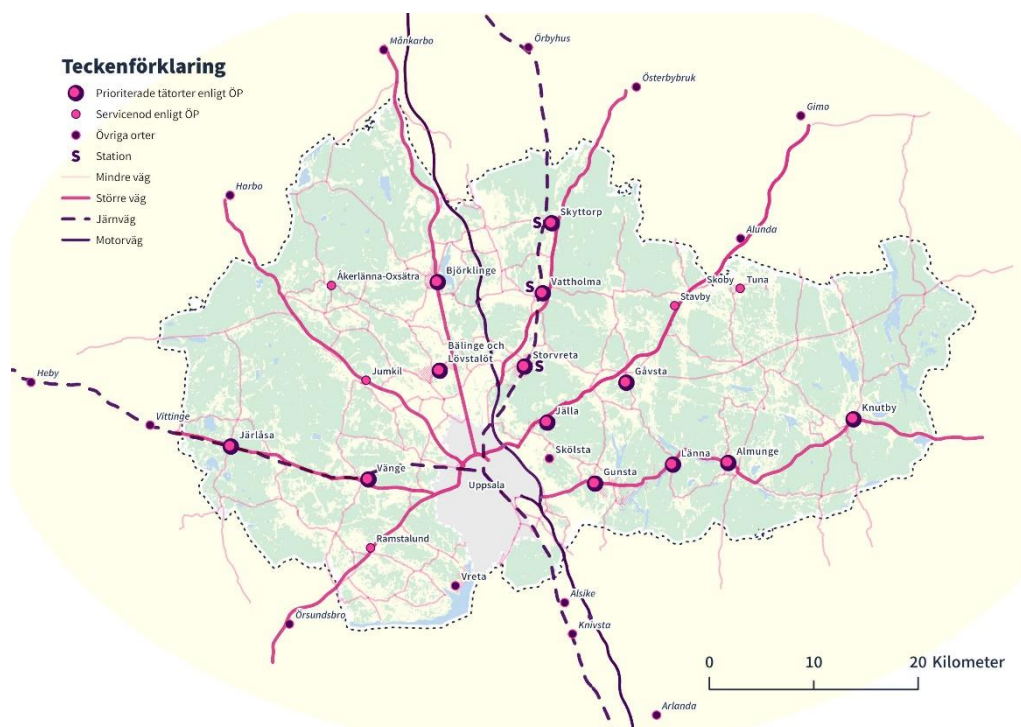
Definition och begrepp

Vad är landsbygder?

I Uppsala kommun ingår våra tätorter utanför Uppsalas stadsgräns och övriga områden utanför dessa tätorter i kommunens landsbygder. Det vill säga alla delar av kommunens geografi som inte är Uppsala stad.

Det finns ingen entydig definition av vad landsbygd är, utan olika statistiska definitioner sätter olika gränsvärden för det rurala. Enligt Statistiska centralbyrån är landsbygd de områden som inte är tätort, det vill säga de områden som ligger utanför en sammanhängande bebyggelse med minst 200 invånare (SCB). Sveriges kommuner och regioner (SKR) och Tillväxtverket utgår från hela kommuner som landsbygdskommuner i sin definition. Enligt SKR är en landsbygdskommun en kommun där största tätorten har mindre än 15 000 invånare (SKR, 2023). Tillväxtverkets definition är baserat på befolkningskoncentration i kvadratkilometerutor och klassar icke ruralt område som angränsade kilometerrutor med högre befolkningstäthet än 300 invånare/kvadratkilometer där befolkningen i områdena inte ska överstiga 5000 invånare (Tillväxtverket, 2020). Varken SKR:s eller Tillväxtverkets definition syftar till att användas för att peka ut vad som utgör landsbygd eller inte inom en specifik kommun.

Att anta ett landsbygdsperspektiv innebär att inte per definition utgå från staden som utgångspunkt/norm, utan att man i ett tidigt skede i planerings- och beslutsprocesser identifiera effekter och konsekvenser för landsbygderna. Att landsbygdssäkra en verksamhet innebär att på ett medvetet, objektiva och systematiskt sätt ta hänsyn till och beakta landsbygdernas särskilda förutsättningar (Jordbruksverket, 2013). För att säkerställa att landsbygdsintegrering sker behöver rutiner och/eller roller etableras som 1) bejakar landsbygdsperspektivet, 2) erbjuder verksamheten stöd/rådgivning och utbildning inom landsbygdsfrågorna, 3) kontinuerligt granskar och utvärderar att landsbygdsperspektivet får genomslag i verksamheten (relevant referens enligt litteraturgenomgång).

Karta 1: Kartan visar Uppsala kommuns landsbygder, med dess tätorter och transportvägar.

Sveriges bästa landsbygdskommun

Årets kommun delas ut sedan 1984 och sedan 1993 står *Hela Sverige ska Leva* bakom utmärkelsen. Utmärkelsen tilldelas den kommun som på ett engagerat och framgångsrikt sätt arbetar för balans mellan tätort och landsbygd och som har ett tydligt ställningstagande att alla områden i en kommun behöver utvecklas för att hela kommunen ska leva. Vinnarna utses av Hela Sverige ska levas utmärkelsekommitté. Kommittén består av personer som har lång erfarenhet av lokal utveckling.

Hållbara landsbygder i en klimatneutral kommun 2030

En hållbar utveckling av landsbygderna i Uppsala kommun innebär att ta hänsyn till alla delar av hållbar utveckling. För att det ska finnas en god livskvalitet och för att det ska vara lätt att bo och verka på landsbygderna så behöver ekologiska, ekonomiska och sociala aspekter vägas in. Uppsala kommun har dessutom högt uppställda klimatmål där landsbygderna måste ingå. Arbetet med att minska klimatutsläppen kommer att påverka landsbygderna på (minst) tre sätt: 1) byta ut fossil energi mot förnyelsebar energi för el-, fjärrvärme och uppvärmning av bostäder, 2) övergång till förnyelsebar energi för transporter och effektivisera/utveckla person- och godstransporter, samt 3) att minska utsläppen inom jord- och skogsbruket (Syssner, 2018). Det är viktigt för demokrati och delaktighet att alla får vara med och dra sitt strå till stacken.

Nuläge

Uppsala kommun är inte bara Sveriges största landsbygdskommun, utan också en stor jordbrukskommun. Med ca 25% av landarealen som jordbruksmark står Uppsala kommun ut i relation till Sveriges totala jordbruksmark om 7%, vilket gör livsmedelsproduktionen till en än viktigare näring i Uppsala kommun jämfört med landet som helhet.

Kombinationen av stor befolkningsmängd på landsbygder och tätorter samtidigt som Uppsala stad växer som storstad med allt rikare utbud, ger särskilda förutsättningar och utmaningar för landsbygderna. Landsbygderna bör alltså ses utifrån sitt samband med staden och kringliggande områden, och inte i ett motsatsförhållande till staden.

Staden och landsbygderna i Uppsala kommun behöver varandra. Landsbygderna bidrar till en resilient och uthållig framtid för kommunen, t.ex. genom livsmedelsberedskap, möjligheter till energiförsörjning och attraktiva boendemiljöer. Samtidigt bidrar staden till landsbygderna med större utbud av utbildning, kultur och service.

I Uppsala kommun finns en Landsbygdsberedning under kommunstyrelsen som möts minst 4 gånger per år, ett landsbygdsprogram med handlingsplan samt landsbygdsstrategier. Det sker en systematisk återslagrapportering av landsbygdsfrågor till kommunstyrelsen två gånger om året.

Prioriterade tätorter

2022 färdigställdes konsultrapporten Service på landsbygden – Tillgång till service i mindre tätorter och på landsbygderna i Uppsala för att synliggöra tillgången till Service utanför Uppsala stad, som en uppföljning av Landsbygdsprogrammet 2017-2023 och som kunskapsunderlag till ortsfördjupningar i översiktsplanarbetet.

Rapporten tar avstamp i det gällande landsbygdsprogrammets målsättning om tillgång till basservice i kommunens tretton prioriterade tätorter, enligt gällande översiktsplan från 2016. Den är indelad i två tematiska delar:

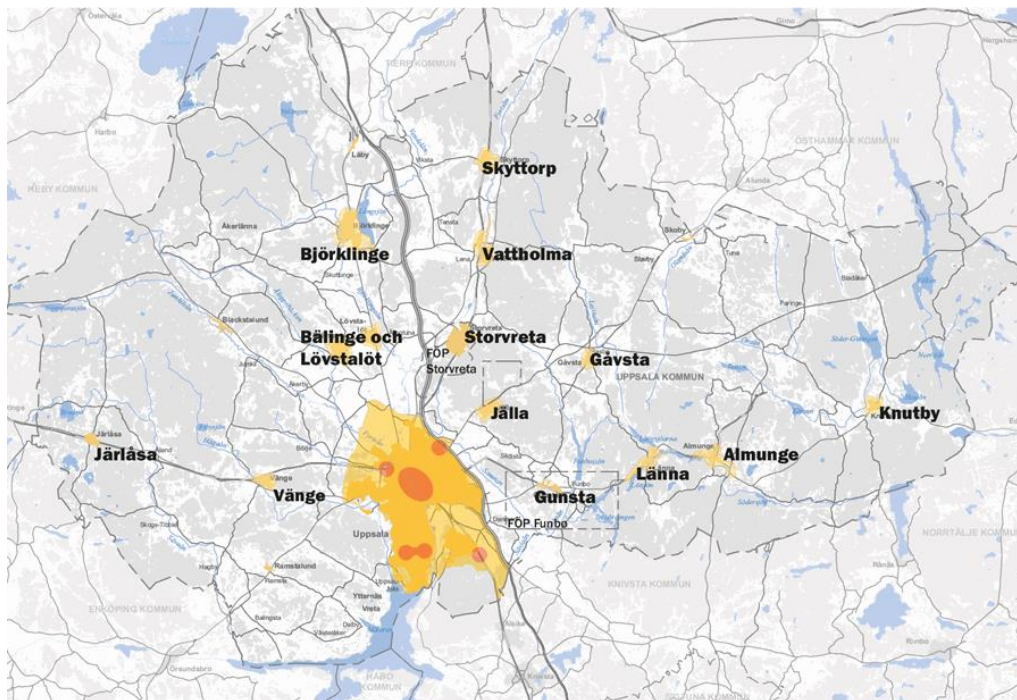
- Hur tillgången till basservice enligt landsbygdsprogrammet varierar mellan olika delar av landsbygderna med fokus på de prioriterade tätorterna.
- Delar av basservicen som är speciellt viktiga för barn och unga.

Analysen inkluderar sjutton servicekategorier: Förskola/dagbarnvårdare, Grundskola t o m åk 3, Fritidsklubb, Fritidsgård, Bibliotek/biblioteksbus, Kulturskola, Livsmedelsbutik, Återvinningsstation, Vårdcentral, Kollektivtrafik med god trafikering, Park, Ortspark/Stadsdelspark, Lekpark, Fotbollsplan, Idrottshall, Annan idrottsanläggning och Bygdegård. Detta öppnar upp för jämförelser mellan olika delar kommunen, samtidigt som det påverkar inriktningen på prioriteringar eftersom såväl offentliga som privata investeringar måste ske successivt inom tillgängliga ekonomiska ramar. Tillgången till olika typer av service och målpunkter påverkar tydligt och konkret människors vardagsliv.

"[...]viljeinriktningen är att det för flertalet prioriterade tätorter på sikt bör finnas; barnomsorg och skola upp till minst årskurs 3, fritidsverksamhet för barn och unga, biblioteksservice, kulturskola, dagligvaruförsörjning, återvinningsstation,

pendlarparkering inklusive cykelparkering, god cykelinfrastruktur, fossilfri drivmedelsförsörjning, tillgång till primärvård, god kollektivtrafik mot Uppsala (med minst 15 minuters-trafik i högtrafiktid, trafikering under hela trafikdygnet och låg resetidskvot i förhållande till bil), parker och andra ytor för lek, motion och rekreation, odlingsytor, god mobiltäckning, möjlighet till bredbandsanslutning och gatubelysning. Det bör också finnas idrottsutrymmen och tillgång på samlingslokaler med scener och teknik som kan utnyttjas av flera aktörer.”

Landsbygdsprogram för Uppsala kommun 2017-2023

Karta 2: Kartan visar Uppsala kommuns prioriterade tätorter 2024

Samverkan med Regionala aktörer

Region Uppsala är en viktig samarbetspartner i arbetet med att utveckla Uppsala kommuns landsbygder. Region Uppsala har inget specifikt landsbygdsprogram, men samarbete behöver utvecklas inom ett regionalt serviceprogram och inom samordning för kommersiell och offentlig service. Likaså behövs samarbete med regionen för att skapa hållbara mobilitetslösningar för Uppsala kommuns landsbygdsbefolkning och verka på landsbygderna. Tillsammans blir det ett större perspektiv där man arbetar för en dörr till dörr-lösning på landsbygderna.

Regionen har också ansvar för att driva vårdcentraler i våra prioriterade tätorter, samt att det finns arbete i regionen för att stötta besöksnäring, näringslivsutveckling och kompetensförsörjning.

I Uppsala län finns en handlingsplan för den nationella livsmedelsstrategin. Länsstyrelsen i Uppsala län samordnar arbetet med handlingsplanen ”ÅT UPPSALA LÄN”, där Uppsala kommun är representant för länets kommuner i styrgruppen. Övriga styrgruppsmedlemmar är Länsstyrelsen, region Uppsala, Sveriges lantbruksuniversitet, Lantbrukarnas riksförbund och Statens veterinärmedicinska anstalt.

Mellankommunalt samarbete

För arbetet med god lokal service, livsmedelsförsörjning, trafik och infrastruktur med flera frågor så är det mellankommunala samarbetet viktigt. Det gäller inte minst för de orter och landsbygder som ligger i utkanten av kommungeografin. För flera kommuninvånare är en ort i en grannkommun närmsta tätort. Invånare i ytterkanterna av Uppsala kommun som till exempel Tuna i östra delen av kommunen eller Järlåsa i västra delen av kommunen använder service i grannkommunen. Ett nära samarbete med de angränsande kommunerna behövs därför för en effektiv och hållbar utveckling av alla våra landsbygder.

Upplandsbygd – lokalt ledd utveckling

Samarbetet med Upplandsbygd - Lokalt ledd utveckling är en av kommunens strategier för att nå målet att bli en av Sveriges bästa landsbygdskommuner. Tillsammans med ”Upplandsbygd - Lokalt ledd utveckling” arbetar kommunen med utveckling genom Leadermetoden. Leadermetoden bygger på samarbete mellan olika sektorer och aktörer i ett område utifrån lokala initiativ. I programperioden som löper mellan 2023–2027 ingår följande kommuner i Leaderområdet; Uppsala (utom Uppsala stad), Östhammar, Knivsta, Sigtuna och Vallentuna. Jordbruksverket godkände Upplandsbygd – Lokalt ledd utvecklings strategi för 2023-2027 i mars 2023.

Uppsala kommun tecknade en avsiktsförklaring den 11 oktober 2021 om att ingå i och stödja Upplandsbygd Lokal Ledd Utveckling under den kommande programperioden 2023–2027. Avsiktsförklaringen innebär även att Uppsala kommun ska medfinansiera den lokala utvecklingsgruppen, Upplandsbygd - Lokalt ledd utvecklings verksamhet och projekt som utvecklingsgruppen beviljar under perioden 2023–2027. Arbetet med Upplandsbygd är ett av kommunens verktyg att kanalisera de EU-medel som finns tillgängliga för landsbygdsutveckling.

Samarbete med universiteten

Uppsala kommun har en unik möjlighet att ligga i framkant när det gäller både klimat och miljöarbete samt hållbar utveckling av landsbygderna i och med närheten till två universitet. Genom samarbete med både forskare och studenter inom många olika områden kan kommunen utveckla sitt arbete och lära. Uppsala kommun kan också vara en testbädd för olika nya idéer som kan bidra till hållbar utveckling av våra landsbygder.

Miljö och klimat

Ett stärkt landsbygdsperspektiv kan fungera som en katalysator för arbetet med Agenda 2030 och hållbar utveckling – genom att det bidrar till att synliggöra hur behov och lösningar skiftar mellan olika platser. (Vägledning för livskraftiga landsbygder, Tillväxtverket). Uppsala kommuns landsbygdsprogram behöver förhålla sig till Agenda 2030 och kommunens egna hållbarhetsmål. Uppsala kommun ska vara världsledande i miljö- och klimatomställningen samt förbättra beredskapen för ett förändrat klimat. Att klara omställningen till ett klimatneutralt Uppsala till 2030, ett klimatanpassat Uppsala senast 2040 och ett klimatpositivt Uppsala senast 2050 ligger på samtliga nämnder och bolag inom kommunkoncernen. Uppsala kommun ska vara en

klimatneutral välfärdskommun och en regional, nationell och internationell nod för klimatomställning.

Stora satsningar ska göras på en energiförsörjning som bidrar till ett klimatpositivt samhälle, på att ställa klimatkrav vid upphandling och inköp, fortsatt utbyggnad av solenergi, kretsloppslösningar, utfasning av fossila plaster, ekologiskt hållbart jordbruk och att säkra ett hållbart och klimatanpassat byggande med hållbara mobilitetslösningar. Återvinning och återbruk ska öka liksom cirkulära materialflöden som binder ihop landsbygder och stad.

Bild 1: De globala målen

Fem utvecklingsområden för att bli Sveriges bästa landsbygdskommun

Landsbygdsarbetet genomförs av alla nämnder och bolag och en samordnad riktning är avgörande för åtgärdernas lång- och kortsiktiga effekter på landsbygderna. Arbetet med hållbar utveckling av landsbygderna i Uppsala kommun fokuserar på följande fem utvecklingsområden:

1. Lokalt engagemang och aktivt stöd för utveckling av hållbara landsbygder i en klimatneutral kommun
2. Vitalt och inkluderande kulturliv samt fritidsaktiviteter i landsbygderna
3. Livskraftig kommersiell och offentlig service i samarbete
4. Varierat bostadsutbud och hållbar mobilitet
5. Hållbara energilösningar för landsbygderna och hållbara lokala livsmedelskedjor

Utvecklingsområde 1) Lokalt engagemang och aktivt stöd för utveckling av hållbara landsbygder i en klimatneutral kommun

Kommunens roll ska vara att stimulera och underlätta för lokalt engagemang i arbetet med hållbar utveckling av bygderna. Och på detta sätt stötta och uppmuntra de många

engagerade individer, lokala företag och föreningar som är drivande inom lokal utveckling. Det lokala engagemanget från medborgare, föreningar och näringsliv är och kommer fortsatt att vara avgörande för utvecklingen av landsbygderna i Uppsala kommun. Uppsala kommun ser att det finns olika nivå av lokalt engagemang, och olika intressen i olika bygder. Ett allmänt behov som kommunen fångat upp är förnyring av föreningslivet.

Genom ökad närvaro från flera delar av kommunens verksamheter kan kommunen ta en aktiv roll i dialogen med bygderna, boenden på landsbygderna och lokala föreningar, och samtidigt skapa förståelse inom kommunens verksamheter för de olika utmaningarna som finns i bygderna. Samtidigt skapas en förståelse i lokalsamhället för förutsättningarna i den kommunala förvaltningen och kommunen har möjlighet att föra vidare information om regionala frågor i dialogen med länsstyrelse och region.

Genom aktiv lokal utveckling och lokalt, inkluderande och jämställt engagemang främjas god livskvalitet och klimatavtrycket minskas. Med bra samarbete och en god dialog mellan kommunen, föreningslivet och det lokala näringslivet förbättras möjligheterna att sprida goda exempel på landsbygdsutveckling. Uppsala kommun vill stimulera lokalt förankrade samtals- och samarbetspartners som bidrar till den lokala utvecklingen. Dessa är i många fall bygdeföreningar, men kan också vara andra former av organisationer/samarbetspartners med god lokal förankring i de fall det inte finns en bygdeförening.

Den lokala demokratin stärks genom arbete med föreningsstöd, arbetet med framtagandet av årets landsbygdsaktör, stadsdels- och bygderåd, medborgarbudget och mobila projektkontor där medbestämmande och stöd till lokalt engagemang är i fokus.

Miljö- och klimatprogrammets övergripande mål är att nå en giftfri miljö och hållbara resursflöden 2050, att bli ett klimatneutralt Uppsala 2030 och ett klimatpositivt Uppsala senast 2050 och samtidigt ett klimatanpassat Uppsala. Dessa mål gäller för hela kommunkoncernen och kommunens hela geografi. För att nå dessa mål behöver samarbetet med landsbygdernas boende, föreningar och näringsliv intensifieras för att hitta lösningar på våra gemensamma problem.

Ett nytt uppdrag i mål och budget 2024 är att öka samnyttjandet av kommunens lokaler och anläggningar och tillgängliggöra lokaler för andra verksamheter när de inte nyttjas. Detta görs för att minska kommunens kostnader men också för att kunna tillgängliggöra lokaler för föreningslivet. Vid ny- och ombyggnad ska lokaler planeras så att de fungerar för samnyttjande.

Delmål inom utvecklingsområdet: Lokalt engagemang och aktivt stöd för utveckling av hållbara landsbygder i en klimatneutral kommun

- Det finns livskraftiga föreningar som tar ett särskilt ansvar för sin bygds hållbara utveckling och som lockar alla åldrar.
- Det finns ett effektivt internt samarbete mellan olika förvaltningar och bolag, samt med aktörer såsom Region Uppsala och Länsstyrelsen, för att underlätta genomförandet av landsbygdsprogrammet och möta föreningars, invånares och näringslivets behov på landsbygderna.
- Uppsala kommun är närvarande och aktiva på landsbygderna och har en pågående god dialog med de som bor och verkar där.

Utvecklingsområde 2) Vitalt och inkluderande kulturliv samt idrotts- och fritidsaktiviteter i landsbygderna

Det behövs ett vitalt och inkluderande kulturliv samt fritidsaktiviteter på landsbygderna för att stärka gemenskap, sammanhållning och lokal identitet. Bygdernas egna sammanhållning och gemensamma identitet bidrar till motivation och drivkrafter på landsbygderna som är avgörande för Uppsalas landsbygders långsiktiga utveckling och attraktivitet.

Genom landsbygdsprogrammets mål kan kommunen stärka möjligheterna till att utöva och uppleva kultur, idrotts- och fritidsaktiviteter på landsbygderna genom att stödja och samverka vid lokala evenemang och bygdedagar, hitta lokaler för att utöva kultur- och fritidsaktiviteter samt genom samlokalisering av verksamheter och aktiviteter inom olika områden. Samnyttjande av privata och offentliga lokaler är viktigt inte minst på landsbygderna.

Inom ramen för detta arbete behöver formerna och villkoren för kommunens stöd och bidrag till föreningsliv och en aktiv fritid, bland annat genom tillhandahållande av lokaler, utformas utifrån ett tydligt samhälls- och folkhälsoperspektiv. En kartläggning görs av kommunens nuvarande hantering av lokaler för kultur-, idrotts- och fritidsaktiviteter. Alla ska ha möjlighet att delta på rättvisa villkor i kultur-, idrotts- och fritidsaktiviteter.

Offentlig konst med lokal förankring har en stor plats i samhällsbyggnadsprocessen såväl på landsbygderna som i staden och bidrar till stärkt lokal sammanhållning och identitet. Uppsalas landsbygder och tätorter kommer att spela en stor roll i kommunens kulturlivsarbete och inte minst för *Between the lines* – kulturhuvudstadansökan 2029. Både i förberedelserna inför och vid genomförandet av blir platser och möjligheter för temporära kulturupplevelser, utställningar, föreställningar mm extra viktigt.

I *Kulturpolitiskt program* belyses att boende på landsbygder och stad på goda villkor ska kunna delta i kulturens olika aktiviteter med varierat utbud. Enligt programmet är enskilda, föreningar och institutioner viktiga kulturbärare. Biblioteken lyfts specifikt som viktig kulturell mötesplats. De kulturella mötesplatserna ska utvecklas för att skapa sammanhang, demokrati och inkludering i lokalsamhället samt ökad tillgänglighet till kulturupplevelser.

På landsbygder såväl som i tätorter och i staden så är en aktiv, meningsfull och trygg fritid, för alla åldrar, en förutsättning för ett gott och meningsfullt liv och ligger till grund för en stor del av bostadsområdenas attraktivitet när medborgare väljer bostadsort. För boende och verksamma i våra tätorter och på våra landsbygder, ses bevarandet och utvecklingen av bostadsnära grönområden som en viktig del av ett större pussel som även inkluderar ett varierat utbud av bostäder, arbetsplatser, service och kultur.

En kartläggning av närnaturen i fjorton av Uppsala kommuns orter visar hur boende upplever sin närnatur, var de helst vistas, såväl som vilka hinder som finns för att vara ute mer. Informationen kommer att användas tillsammans med andra kända

naturvärden för att kommunen långsiktigt ska kunna bevara och utveckla naturen på ett ansvarsfullt sätt för nuvarande och framtida boende i Uppsala kommun.

Idrottspolitiskt programs utgångspunkt är att ska skapa förutsättningarna för en aktiv och hälsobefrämjande fritid för landsbygder och stad. Uppsalabornas och föreningarnas behov samt befolkningsutvecklingen är faktorer som programmet grundar sig i. Programmet omfattar utvecklingen av befintliga lokaler/ anläggningar liksom skapandet av nya i olika stadsdelar, i kransorter och på landsbygderna.

Delmål inom utvecklingsområdet: Vitalt och inkluderande kulturliv samt fritidsaktiviteter i landsbygderna

- Det finns goda förutsättningar för kulturliv, idrotts- och fritidsaktiviteter på landsbygderna.
- Det finns goda förutsättningar för innovativa och gemensamma mötesplatser på landsbygderna där människor kan mötas över generationsgränserna och oavsett funktionsförmåga.
- Det finns goda förutsättningar för kulturella och kreativa näringars verksamheter på landsbygderna.
- Det finns goda förutsättningar för tillgängligt och hållbart resande till och från kultur, idrotts- och fritidsaktiviteter inom landsbygderna.
- Det finns goda förutsättningar för positiv social interaktion och delaktighet på landsbygderna.

Utvecklingsområde 3) Livskraftig kommersiell och offentlig service i samarbete

Landsbygderna behöver innovativa, effektiva och smarta sätt och tjänster för att utveckla och behålla servicefunktioner och servicepunkter på landsbygderna. Liksom i flera andra utvecklingsområden är detta ett område där identifiering och samnyttjande av kommersiellt och offentligt ägda lokaler blir viktigt. När underlaget för service är svagt, som i små orter, så blir kostnadseffektivitet och samverkan än viktigare.

Näringslivsprogrammet lyfter vikten av att näringslivet i Uppsala utvecklas i samma takt som befolkningsökningen. Ett av målen i programmet är att Uppsala kommun ska vara en attraktiv kommun att leva och verka i och en attraktiv plats att besöka, därigenom skapas ett starkt platsvarumärke. Uppsala kommun genomför kontinuerligt besök hos företag och företagareföreningar som ett led i datainsamling och relationsbyggnad. Flera av dessa besök har skett hos företag på landsbygderna.

Det lokala näringslivet på landsbygderna är beroende av den digitala infrastrukturen. Kommunen behöver tillsammans med regionen skapa förutsättningar för att utveckla den fysiska tillgången till digital infrastruktur, fast och trådlös. Detta skapar attraktivitet för både lokala boenden och företagare på landsbygderna.

För att serviceutbudet i lokalsamhället ska anses vara tillräckligt behövs ett visst antal servicekategorier. I serviceanalysen Service på landsbygden är de 14 prioriterade tätorters service analyserade med avseende på 17 serviceslag. Fler serviceslag kan vara

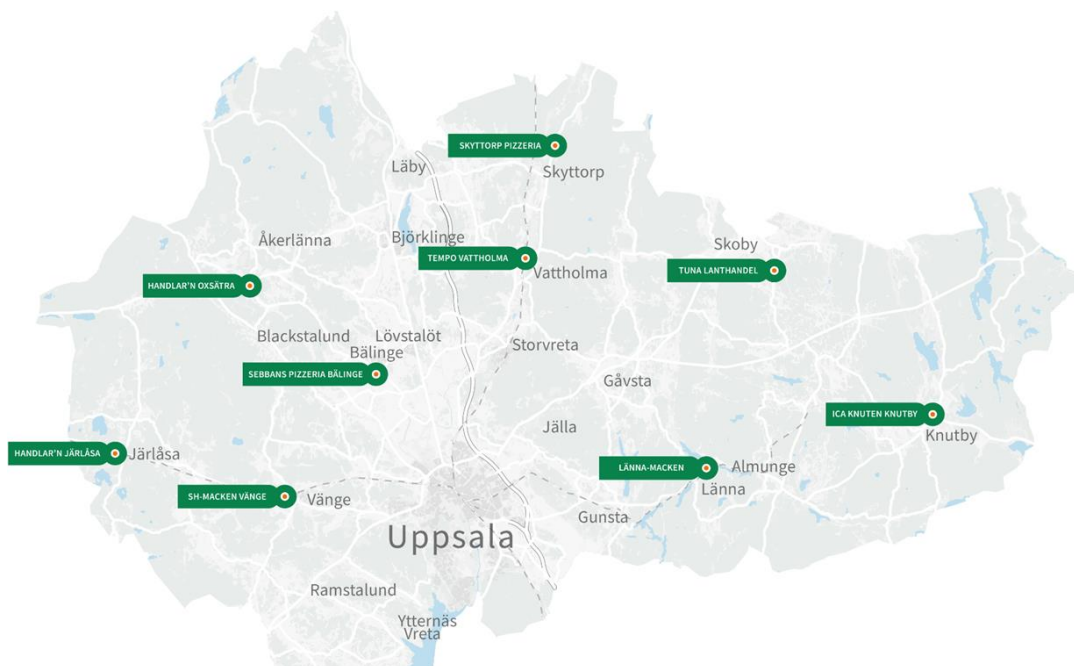
aktuella. Tillsammans med regionen behöver kommunen arbeta fram en strategi för att tillhandahålla god service i alla våra landsbygder. Speciellt om orten befinner sig långt från Uppsala. I olika tätorter kan det vara relevant med olika nivå på service, beroende på läge i förhållande till Uppsala stad, storlek på orten, utvecklingspotential, planerad bostadsutveckling och läge för kollektivtrafik.

Skolan är viktig för landsbygdernas attraktivitet och avgör om man bosätter sig på en plats eller inte. Kommunen har också skollokaler på flera platser i våra landsbygder som kan samnyttjas för andra aktiviteter.

Kontanthantering är en utmaning för landsbygderna, små butiker och andra näringsidkare och i händelse av bortfall av elförsörjning i händelse av kris. Totalförsvaret och länsstyrelserna arbetar med olika betallösningar och i ny forskning beskrivs SOT-punkter, som är service och trygghetspunkter som fokuserar på dagligvaruservice, drivmedel, reservkraft mm för att säkerställa att lokalsamhällen klarar olika typer av kriser. SOT-punkter har testats i Jämtland. Väl fungerande service i fredstid och till vardags är en förutsättning för service i krig eller kris.

I Uppsala kommun finns nio servicepunkter där affärsidkare (butik, restaurang eller drivmedelsstation) samarbetar med kommunen och ofta en lokal förening om utökad service för tätorten och dess landsbygder. På servicepunkterna kan man hitta information från lokala företag och organisationer och från kommunen. Det pågår ett utvecklingsarbete för mer kommunal närvaro och fler serviceslag samt utformande av nya mötesplatser som kan göra dessa platser än mer attraktiva.

I *Program för trygghet, säkerhet och brottsförebyggande arbete* står att "Arbetet med att minska brottsligheten, och öka Uppsalabornas trygghet, sker i samverkan med polisen och lokala brottsförebyggande rådet i Uppsala, men även med fastighetsägare, näringsliv, föreningsliv och civilsamhället". Förutom att vara kunskapsbaserat och nytänkande så ska Uppsala kommuns arbete med trygghet, säkerhet och att förebygga brott vara områdesbaserat och ske i samverkan. Servicepunkterna kan erbjuda möjligheter för att nå ut med arbetsätt och verktyg för att öka tryggheten även på landsbygderna. Bland annat kan servicepunkterna bidra genom underlag om vad som händer i närområdet kopplat till trygghet och på så sätt uppnå bättre resultat inom trygghets- och brottsförebyggande arbete.

Karta 3: Kartan visar de 9 Servicepunkterna som finns i Uppsala kommun.

Delmål inom utvecklingsområdet: Livskraftig kommersiell och offentlig service i samarbete

- Det finns servicelösningar och tjänster som ger god servicenivå i hela kommunen.
- Det finns bra spridning av servicepunkter i hela kommunens geografi.
- Det finns en god samverkan mellan Uppsala kommun och andra offentliga aktörer (som till exempel Region Uppsala, Tillväxtverket och Polisen) för att underlätta en god offentlig service på landsbygderna.
- Det finns en väl utbyggd och robust digital infrastruktur i hela kommunen, med väl utvecklade digitala tjänster från kommunen.
- Offentliga och kommersiella lokaler används effektivt och i samverkan.

Utvecklingsområde 4) Varierat bostadsutbud och hållbar mobilitet

Boende och bostadsbyggande i våra tätorter och på landsbygderna är nära kopplat till hållbar mobilitet. För den hållbara utvecklingen av landsbygderna är det viktigt att bostäder byggs på ett hållbart sätt och där det finns hållbara transportsystem, samtidigt behövs hållbara mobilitetslösningar där det finns bostäder på landsbygderna och i våra tätorter. Det regionala och mellankommunala samarbetet blir här viktigt.

I programmet *Bostad för alla* belyses allas rätt till bostad och en god boendemiljö. Plats för de goda livet ska finnas på landsbygderna, i tätorterna och i Uppsala stad. Programmets mål är att öka blandningen av hushåll i olika delar av Uppsala, för att stärka sammanhållningen, tryggheten och attraktivitet. Det ska även finnas boende som passar allas livssituationer.

I många av våra orter på landsbygderna saknas ett utbud av hyreslägenheter för de som vill bo kvar på orten, men som inte vill bo i villa, något som i medborgardialoger visat sig vara en viktig fråga framför allt för äldre. Det behövs en hållbar bebyggelsestruktur, som stöttar lokal utveckling och hållbar mobilitet. På samma sätt som i staden uppmuntras en blandning av upplåtelseformer, bostadstyper och storlekar. Flyttkedjor behöver främjas för tillgång till fler bostäder på landsbygderna.

Bostadssatsning på landsbygden är ett arbete som växt fram ur tidigare landsbygdsprogram med syftet att utveckla en planberedskap för 400 nya bostäder på landsbygderna för att förstärka förutsättningarna att bo och leva på där. Det är även viktigt att nya bostäder tillkommer på rätt ställen. På så sätt värnar man om landsbygdernas areella näringar, stödjer befintlig basservice och att ur både miljömässiga som ekonomiska skäl ta till vara befintlig infrastruktur som olika ledningsnät, kollektivtrafik och social service som skola, förskola, vårdcentral med mera.

I program för äldrevänlig kommun är ambitionen att inkludera hela kommunen, landsbygder och stad. För en långsiktig hållbar utveckling ska alla kunna bo och leva på landsbygder och i stad. Ett utvecklingsområde i programmet handlar om livsmiljön där det ska finnas en fysisk miljö, både på landsbygder och i stad som ska vara anpassad efter äldres förutsättningar och varierande behov. Inom utvecklingsområdet, livsmiljö finns det identifierade fokusområden såsom att bostäder och boendemiljöer, utemiljöer och infrastruktur i hela kommunen ska vara anpassade till äldres behov. Även i *Program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning* berörs hela kommunen av ambitionen om tillgänglighet för alla grupper.

Öka möjligheterna till hållbart resande och robustheten i infrastrukturen för en förbättrad mobilitet, till exempel genom fler pendlarparkeringar och ett ”dörr till dörr”-perspektiv i kollektivtrafiken.

Samfällighetsföreningarna spelar en viktig roll för landsbygdsutveckling eftersom de ansvarar för drift och underhåll av en stor del av vägnätet i kommunens mindre tätorter och landsbygder. Kommunen stöttar föreningarna ekonomiskt genom nettokostnadsbidrag. Uppsala kommun ansvarar för dialog med samfällighetsföreningarna och att genomföra samverkansforum för vägfrågor.

Utgångspunkten i *Program för mobilitet och trafik* är att Uppsala kommun år 2050 är en föregångare i arbetet med mobilitet och trafik. Mobiliteten och trafiksystemet i Uppsala kommun ska fungera resurseffektivt och många år framåt, vilket bidrar till goda och jämlika levnadsvillkor. Mobiliteten och trafiksystemet är utformat och organiserat på ett sätt som ger en hög närhet och hälsosamma livsmiljöer för boende, besökare och verksamma. År 2050 sker alla resor och transporter i Uppsala kommun med hållbara färdmedel.

Delmål inom utvecklingsområdet: Varierat bostadsutbud och hållbar mobilitet

- Det finns planering och förutsättningar för bostäder med blandade upplåtelseformer och att tillföra en variation av boendeformer, i samarbete med lokala aktörer, för att främja flyttkedjor och göra det möjligt för till exempel äldre att bo kvar i sin bygd.

- Det finns goda förutsättningar att etablera pendlarparkeringar och andra kollektivtrafik- och mobilitetslösningar tillsammans med lokala aktörer för att främja ett hållbart- och kollektivt resande mellan och inom landsbygderna.
- Det finns ett gott samarbete med aktörer såsom Trafikverket och Region Uppsala för att hantera utmaningar inom mobilitet, trafiksäkerhet och kollektivt resande.

Utvecklingsområde 5) Hållbara energilösningar för landsbygderna och hållbara lokala livsmedelskedjor

Detta fokusområde vill visa på vikten av att utveckla och stärka energi- och livsmedelsförsörjning som motor för hållbar landsbygdsutveckling och för ett hållbart resursutnyttjande. Lokala näringar såsom livsmedelsproduktion, -förädling och energi är grunden för en lokal krisberedskap och bidrar också till intressanta mål för till exempel besöksnäringen.

I *Näringslivsprogrammet* läggs särskilt fokus på att det ska vara attraktivt, tryggt och lönsamt att vara företagare i Uppsala, både på landsbygderna och i staden.

Uppsala kommun är en jordbrukskommun, 23,9% av landarealen är jordbruksmark medan det för riket bara finns 7% jordbruksmark (SCB). Jordbruksmarken är en resurs som har stor betydelse för livsmedelsproduktion, klimatanpassning och biologisk mångfald. Jordbruksmark är attraktiv för exploatering av olika slag, på senare tid också mer och mer för energiproduktion. Uppsala kommun har en jordbruksmarksutredning som ska vägleda kommunen vid hantering av olika intressen på kommunens landyta.

Energiprogram 2050 pekar ut att ett nyckelområde för att åstadkomma en hållbar utveckling är att åstadkomma synergier mellan stad och land. I Uppsala kommun finns flera landsbygder och en stor stad, vilket både är en utmaning men framför allt en möjlighet. Landsbygderna är centrala för Uppsalas energiförsörjning, dels för energiproduktion (solceller, substrat för biobränslen, biogas med mera), dels för restprodukter (biokol, slam med mera) när Uppsala ska nå en resurseffektiv energiförsörjning med högt nyttjande av lokala resurser och slutna kretslopp.

Landsbygderna är utmärkta platser för att testa småskaliga lösningar som kan vara hållbara och motståndskraftiga alternativ i en osäker framtid och samtidigt skapa innovationer som kan spridas nationellt och internationellt – till exempel i form energigemenskaper, satsning på solceller eller småskaliga och hållbara VA-lösningar.

Uppsala kommun främjar möjligheterna till ökad stads- och byodling och utreder förutsättningarna för en lokalt förankrad livsmedelsförsörjning för att bidra till cirkulära flöden och stärka Uppsalas krisberedskap. Kommunen behöver främja och underlätta för mer lokal och stads- och tätortsnära odling i form av fritids- och småskalig kommersiell odling för att bidra till ökad livskvalitet, sociala mötesplatser och en utvecklad grönstruktur både i staden och på landsbygderna. En utredning ska göras av hur kommunen kan bidra till att utveckla cirkulära och långsiktigt hållbara affärsmodeller i livsmedelsproduktionen som bättre tar tillvara material och näringsämnen och som minskar påverkan på miljö, ekosystem och klimat.

För att lyfta livsmedelsproduktionen och stärka självförsörjningen kan ett centrum för food innovation skapas (Malmö stad). Möjligheterna för att etablera ett centrum för hållbara och utsökta livsmedel i Uppsala är stora. Kommunen har två universitet, varav ett är fokuserat på livsmedelsproduktion, Uppsala är också hemvist för både livsmedelsverket och KRAV. I ÄT UPPSala läns nulägesanalys framgår att en utmaning för Uppsalaregionen är avsaknaden av viktiga verksamheter såsom förädling/logistik/förmedling för att stödja den lokala livsmedelskedjan. Ökat fokus på lokal och ekologisk livsmedelsproduktion är viktigt för matsäkerhet, klimat och självförsörjning.

Lokal livsmedelsproduktion samverkar också med matkultur/Uppsala terroir och besöksnäringen i form av läget i utkanten av Fjärdhundraland. I samarbetet med Uppsala matråd deltar Uppsala kommun i ett nätverk av livsmedelsaktörer som alla arbetar för ökat fokus på lokal livsmedelsproduktion och konsumtion.

För att uppnå Uppsala kommuns klimatmål är ett viktigt arbete att klimatsäkra även landsbygdsföretag.

Delmål inom utvecklingsområdet: Hållbara energilösningar för landsbygderna och hållbara lokala livsmedelskedjor

- Det finns goda förutsättningar för samverkan mellan olika aktörer runt hållbar energiproduktion på landsbygderna.
- Uppsala kommun har hållbara lokala livsmedelskedjor för livsmedelsförsörjning, näringsliv på landsbygderna, biologisk mångfald och livsmedelskvalitet.
- Det finns ett vatten- och avloppssystem som i samarbete med lokala aktörer bidrar till återföring av näringsämnen till livsmedelproduktionen och som möjliggör bostadsbyggande i tätorterna.
- Landsbygdsföretag deltar i Uppsala kommuns gemensamma klimatarbete.

Uppföljning

Kommunstyrelsen är ansvarig för programmet och har därmed det övergripande ansvaret för uppföljning och utvärdering av programmet. Alla nämnder och bolagsstyrelser ska årligen redovisa resultatet av sitt arbete med att uppfylla de uppställda målen till kommunstyrelsen. Kommunstyrelsen följer upp program och handlingsplan i ordinarie programuppföljning. Kommunstyrelsen kan sedan revidera handlingsplanen vid behov. Revidering ska ske genom gemensam beredning.

För att långsiktigt kunna följa upp arbetet med landsbygdsprogrammet ska tydliga uppföljningsprocesser knyta an till varje insatsområde. Dessa preciseras i tillhörande handlingsplan och knyter an till kommunens mål- och budgetprocess. Uppföljningen ska årligen presenteras för kommunstyrelsens arbetsutskott för planering.

Till Landsbygdsprogrammet ska även en sammanhållen kommunikationsstrategi tas fram för att sprida kunskap och information om hur kommunen når målet att kommunen ska vara Sveriges bästa landsbygdskommun. Kommunstyrelsen

ansvarar för att en sammanhållen kommunikation sker mellan nämnder samt att uppföljningen sker kontinuerligt. Ansvarsförhållanden tydliggörs i tillhörande handlingsplan.

Relaterade dokument

Program för Uppsala kommun

- Avfallsplan – program för ett cirkulärt Uppsala utan avfall
  - Bostad för alla – program för bostadsförsörjningen
  - Energiprogram 2050
  - Idrottspolitiskt program
  - Kulturpolitiskt program
  - Miljö- och klimatprogram
  - Näringslivsprogram
  - Program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning
  - Program för krisberedskap och civilt försvar 2024-2027
  - Program för mobilitet och trafik
  - Program för trygghet, säkerhet och brottsförebyggande arbete
  - Program för äldrevänlig kommun
-
- Bostadssatsning på landsbygden

Utredningar från Uppsala kommun

- Service på landsbygden – Tillgång till service i mindre tätorter och på landsbygden i Uppsala, Uppsala kommun
- Jordbruksmarksutredning (inkl vägledning och checklista), Uppsala kommun
- Närnatur i Uppsala – Kartläggning av upplevd tillgång och användning av närnatur i 14 tätorter, 2022, Uppsala kommun

Referenser

- Jordbruksverket (2013). Guide för landsbygdssäkring
- Kommungruppsindelning - Sveriges Kommuner och Regioners kommungruppsindelning 2023
- kommunsiffror.scb.se
- Olika typer av landsbygder - Tillväxtverket (tillvaxtverket.se)
- Syssner (red) 2018, Nya visioner för landsbygden
- Tillväxtverket. (2020). Städer och landsbygder - Indelning i sex kommuntyper. Tätorter i Sverige (Scb.se)
- Vägledning för livskraftiga landsbygder 1 och 2, Tillväxtverket

Aktiverande styrdokument Datum:
2024-01-31Diarienummer:
KSN-2023-00494Beslutsfattare:
KommunstyrelsenDokumentansvarig:
avdelningschef strategisk planering,
stadsbyggnadsförvaltningen.

Handlingsplan 2024–2028 för Landsbygdsprogram för Uppsala kommun

Översiktsplan

Mål och budget

Verksamhetsplaner och affärsplaner

Program

Handlingsplaner och övriga planer

Inledning

Som Sveriges största landsbygdskommun har Uppsala det ambitiösa målet att bli Sveriges bästa landsbygdskommun. Sedan det första landsbygdsprogrammet initierades (2017–2023) har hela kommunkoncernen arbetat med landsbygdsutveckling, och förutsättningarna för landsbygderna har under tiden delvis förändrats och andra angränsande program tagits fram. Landsbygdsarbetet behöver en starkare koppling till Agenda 2030 och målet om ett klimatneutralt Uppsala 2030.

För att tydliggöra, följa upp och samlat planera för de insatser som ska ske på landsbygderna har denna handlingsplan tagits fram. Den ska fungera som ett verktyg för att förverkliga målen i landsbygdsprogrammet samt stödja mål- och budgetprocessen.

Fem utvecklingsområden är utpekade i Landsbygdsprogram för Uppsala kommun 2024 till 2030. Inom dessa finns särskilda delmål:

- Lokalt engagemang och aktivt stöd för utveckling av hållbara landsbygder i en klimatneutral kommun
- Vitalt och inkluderande kulturliv samt fritidsaktiviteter i landsbygderna
- Livskraftig kommersiell och offentlig service i samarbete
- Varierat bostadsutbud och hållbar mobilitet
- Hållbara energilösningar för landsbygderna och hållbara lokala livsmedelskedjor

Syfte

Syftet med handlingsplanen är att säkra genomförandet av landsbygdsprogrammet och ge en samlad bild av vilka åtgärder som ska genomföras. Den förtydligar nämnders och bolagsstyrelser ansvar och roller för genomförande av landsbygdsprogrammets måluppfyllelse i relation till reglemente och ägardirektiv. Åtgärderna i handlingsplanen underlättar för nämnder och bolagsstyrelser att identifiera sina delar av ett programområde och integrera det i sin verksamhets- och affärsplanering. På så sätt har handlingsplanen en tydligt styrande effekt och kan påskynda måluppfyllelsen.

Omfattning

Handlingsplanen ersätter tidigare handlingsplan (2022-2023). Den beskriver de åtgärder Uppsala kommunkoncern ska prioritera inom landsbygdsutveckling under 2024 till 2028 för att nå landsbygdsprogrammets mål, med goda förutsättningar att bli Sveriges bästa landsbygdskommun. Uppsala kommun är ansvarig för att genom samverkan och samarbete med andra aktörer uppfylla målen i Landsbygdsprogram för Uppsala kommun 2024 till 2030.

Ansvar, genomförande och spridning

Kommunstyrelsen fattar beslut om handlingsplan som tydliggör åtgärderna för att uppnå beslutade mål och ansvarar för att leda och samordna det koncerngemensamma arbetet med landsbygdsprogrammet. Kommunstyrelsen,

genom stadsbyggnadsförvaltningen, ansvarar för programmets spridning och för att stödja nämnder och bolagsstyrelser i sitt arbete med landsbygdsprogrammet.

Alla nämnder och styrelser ansvarar för att integrera arbetet med utpekade åtgärder i sina respektive verksamheter och har verksamhetsansvar i att på så sätt bidra till programområdets samordning, uppföljning och måluppfyllelse. Varje nämnd och bolagsstyrelse ska integrera de åtgärder de får utpekat ansvar för i sin ordinarie verksamhetsplanering.

Eftersom flera nämnder och bolagsstyrelser har ett ansvar för kommunens arbete på landsbygderna krävs god samverkan, internt och externt, samt samlokalisering av verksamheter utifrån varje bygds unika förutsättningar och behov. Arbetet behöver ske tillsammans med andra myndigheter, företagare och i samarbete med det lokala föreningslivet.

För att underlätta för att kunna bo, verka och leva på landsbygderna behöver kommunens ansvarsområden beakta ett landsbygdsperspektiv, landsbygdssäkra beslut och/eller arbeta med landsbygdsintegrering.

Målen åtgärder, indikatorer samt ansvariga

Utvecklingsområde 1: Lokalt engagemang och aktivt stöd för utveckling av hållbara landsbygder i en klimatneutral kommun

Det lokala engagemanget hos medborgare, föreningar och näringsliv är och kommer fortsatt att vara essentiellt för utvecklingen av landsbygderna i Uppsala kommun. Kommunen ska stötta och uppmuntra engagerade föreningar, lokala företag och individer i alla åldrar som är drivande inom lokal utveckling. Ökad närvaro från flera delar av kommunens verksamheter kan bidra till ökad förståelse inom kommunens verksamheter för de olika lokala utmaningarna som finns samtidigt som lokalsamhället kan öka förståelsen för förutsättningarna i den kommunala förvaltningen. Kommunen har också möjlighet att föra vidare information om regionala frågor i dialogen med Länsstyrelsen Uppsala Län och Region Uppsala. Inkluderande, jämställt och jämlikt engagemang för aktiv lokal utveckling främjar god livskvalitet och leder till minskat klimatavtryck i landsbygderna. För att nå målet om ett klimatneutralt Uppsala 2030, enligt Uppsala kommuns miljö- och klimatprogram, behöver samarbetet med landsbygdernas boende, föreningar och näringsliv intensifieras för att hitta lösningar på gemensamma problem.

Delmål inom utvecklingsområdet:

- Det finns livskraftiga föreningar som tar ett särskilt ansvar för sin bygds utveckling och som lockar alla åldrar.
- Det finns ett effektivt internt samarbete mellan olika förvaltningar och bolag, samt med aktörer såsom Region Uppsala och Länsstyrelsen, för att underlätta genomförandet av landsbygdsprogrammet och möta föreningars, invånares och näringslivets behov på landsbygderna.
- Uppsala kommun är närvarande och aktiva på landsbygderna och har en pågående god dialog med de som bor och verkar där.

Åtgärder

Åtgärd	Samordnare	Delansvarig	Årtal
Öka kunskapen hos kommunen om hur Uppsala kommun och lokala aktörer kan samverka för att öka ungdomars delaktighet i bygdernas hållbara utveckling	KS	KTN, IFN, UBN	2025
Utöka samverkan mellan angränsande kommuner, Region Uppsala, Uppsala kommun och Länsstyrelsen i Uppsala län genom ökad dialog samt formulering av gemensamma mål och aktiviteter för landsbygdsutveckling	KS		2026
Öka samverkan med kommunens hembygdsföreningar för att tillgängliggöra berättelser om kommunens landsbygd, och även tillgänggöra föreningars lokaler/miljöer.	KS (Näringsliv och destination)		2026
Undersöka hur Uppsala kommunen kan stödja initiativ som stärker landsbygdernas förmåga till reducerad klimat- och miljöpåverkan	KS (hållbarhetsavdelningen)		2025
Skapa och genomför en plan för representanter från kommunens olika förvaltningar och bolag (och Region Uppsala) att gemensamt och regelbundet besöka utvalda orter på landsbygderna för samtal och rådgivning.	KS (Landsbygdssstrateger)	KTN, IFN, UBN, SCN, ÄLN, OSN, PBN	2028

Indikatorer

- Antalet och spridningen av föreningar som tar ett övergripande ansvar för sin bygds utveckling.
- Antal föreningar som främjar lokalt och jämställt engagemang för barn och unga på landsbygderna.
- Antal seminarier, planeringstillfällen och utvärderingar eller andra tillfällen för kommunens förvaltningar att mötas och utveckla arbetet med målen för landsbygdsutveckling.

Utvecklingsområde 2: Vitalt och inkluderande kulturliv samt fritidsaktiviteter i landsbygderna

Det behövs ett vitalt och inkluderande kulturliv samt fritidsaktiviteter på landsbygderna för att stärka gemenskap, sammanhållning och lokal identitet. Genom landsbygdsprogrammets mål kan kommunen stärka möjligheterna till att utöva och uppleva kultur samt delta i idrotts- och fritidsaktiviteter på landsbygderna genom att stödja och samverka vid lokala evenemang och bygdedagar, identifiera platser för att utöva kultur- och delta i fritidsaktiviteter samt genom samnyttjande av privata och offentliga lokaler för verksamheter och aktiviteter inom olika områden. Uppsalas landsbygder och tätorter kommer att spela en stor roll i kommunens kulturlivsarbete och de kulturella mötesplatserna ska utvecklas för att skapa sammanhang, demokrati och inkludering i lokalsamhället samt ökad tillgänglighet till kulturupplevelser.

En aktiv, meningsfull och trygg fritid, för alla åldrar är en förutsättning för ett gott och meningsfullt liv och ligger till grund för en stor del av bostadsområdenas attraktivitet när invånare väljer bostadsort. För boende och verksam i tätorter och på landsbygderna ses bevarandet och utvecklingen av bostadsnära grönområden som en viktig del av ett större pussel som även inkluderar ett varierat utbud av bostäder, arbetsplatser, service, idrott och kultur.

Delmål inom utvecklingsområdet:

- Det finns goda förutsättningar för kulturliv, idrotts- och fritidsaktiviteter på landsbygderna.
- Det finns goda förutsättningar för innovativa och gemensamma mötesplatser på landsbygderna där människor kan mötas över generationsgränserna och oavsett funktionsförmåga.
- Det finns goda förutsättningar för kulturella och kreativa näringars verksamheter på landsbygderna.
- Det finns goda förutsättningar för tillgängligt och hållbart resande till och från kultur-, idrotts- och fritidsaktiviteter inom landsbygderna.
- Det finns goda förutsättningar för positiv social interaktion och delaktighet på landsbygderna.

Åtgärder

Åtgärd	Samordnare	Delansvarig	Årtal
Öka kommunens kunskap om landsbygdsinvånarnas efterfrågan på platser för kultur-, idrotts- och fritidsaktiviteter	KTN, IFN	ÄLN, OSN	2025
Undersök nyttjandet och efterfrågan av offentliga, privata och föreningsdrivna platser på landsbygderna som möjliggör för möten och kan bidra till positiv social interaktion och delaktighet	KS	KTN, IFN, ÄLN, OSN	2026
Informera föreningar och företag på landsbygderna om möjligheterna att söka bidrag från Uppsala kommun och andra aktörer	KS	KTN, IFN, ÄLN, OSN	2025
Förbättra förutsättningarna för hållbart resande för alla på landsbygderna till och från kultur, idrotts- och fritidsaktiviteter	KTN, IFN	GSN, KS	2026
Öka mängden mobil fritidsverksamhet i landsbygderna som komplement till befintlig fritidsverksamhet	KTN, IFN		2028
Fortsätta utveckla mobila träffpunkter för seniorer för att undvika ofrivillig ensamhet	ÄLN	KTN, OSN	2024-2028
Säkerställa god tillgänglighet till biblioteksservice på landsbygderna.	KTN, UBN	KS	2024-2028

Indikatorer

- Antal landsbygdsbaserade kulturföreningar samt kreativa och kulturella näringar på landsbygderna som söker bidrag från kulturnämnden samt antal som beviljas.
- Nöjdhet med resvägarna till kulturliv och idrotts- samt fritidsaktiviteter på landsbygderna.
- Den geografiska spridningen av kulturutbud samt idrotts- och fritidsaktiviteter i kommunens landsbygder.
- Antal aktiva bibliotekslånekort hos landsbygdernas invånare.

Utvecklingsområde 3: Livskraftig kommersiell och offentlig service i samarbete

Landsbygderna behöver innovativa, effektiva och smarta tjänster och sätt att utveckla och behålla servicefunktioner och servicepunkter på landsbygderna. När underlaget för service är svagt, som i små orter, så blir kostnadseffektivitet och samverkan än

viktigare.

Ett av målen i *Näringslivsprogrammet* är att Uppsala kommun ska ha ett starkt varumärke och vara en attraktiv kommun att bo, besöka och verka i. Det lokala näringslivet på landsbygderna är beroende av den digitala infrastrukturen. Kommunen behöver tillsammans med regionen skapa förutsättningar för att utveckla den fysiska tillgången till fast liksom trådlös digital infrastruktur vilket skapar attraktivitet för både lokala boenden och företagare på landsbygderna.

Kontanthanteringen är en utmaning för små butiker, andra näringsidkare och landsbygderna och i händelse av bortfall av elförsörjning. Väl fungerande service i fredstid och till vardags är en förutsättning för service i krig eller kris. För att serviceutbudet i lokalsamhället ska anses vara tillräckligt behövs ett visst antal servicekategorier och i olika tätorter kan det vara relevant med olika nivå på service. Tillsammans med regionen behöver kommunen arbeta fram en strategi för att tillhandahålla god service i alla våra landsbygder, speciellt om orten befinner sig långt från Uppsala stad.

I Uppsala kommun finns nio servicepunkter där affärsidkare (butik, restaurang eller drivmedelsstation) samarbetar med kommunen och ofta en lokal förening om utökad service för tätorten och dess landsbygder. Servicepunkterna erbjuder information från lokala företag och organisationer samt från kommunen. Arbetet fortsätter med att skapa olika former av kommunal närvaro och fler serviceslag samt utformande av nya mötesplatser som kan göra dessa platser än mer attraktiva.

I *Program för trygghet, säkerhet och brottsförebyggande arbete* står att "Arbetet med att minska brottsligheten, och öka Uppsalabornas trygghet, sker i samverkan med polisen och lokala brottsförebyggande rådet i Uppsala, men även med fastighetsägare, näringsliv, föreningsliv och civilsamhället". Förutom att vara kunskapsbaserat och nytänkande så ska Uppsala kommuns arbete med trygghet, säkerhet och att förebygga brott vara områdesbaserat och ske i samverkan. Servicepunkterna kan erbjuda möjligheter för att nå ut med arbetssätt och verktyg för att öka tryggheten även på landsbygderna. Bland annat kan servicepunkterna bidra genom underlag om vad som händer i närområdet kopplat till trygghet och på så sätt uppnå bättre resultat inom trygghets- och brottsförebyggande arbete.

Delmål inom utvecklingsområdet:

- Det finns nya servicelösningar och tjänster som ger god servicenivå i hela kommunen.
- Det finns bra spridning av servicepunkter i hela kommunens geografi.
- Det finns en god samverkan mellan Uppsala kommun och andra offentliga aktörer (som till exempel Region Uppsala, Tillväxtverket och Polisen) för att underlätta en god offentlig service på landsbygderna.
- Det finns en väl utbyggd och robust digital infrastruktur i hela kommunen, med väl utvecklade digitala tjänster från kommunen.
- Offentliga och kommersiella lokaler används effektivt och i samverkan.

Åtgärder

Åtgärd	Samordnare	Delansvarig	Årtal
--------	------------	-------------	-------

Verka för att servicepunkterna bibehåller relevans, samt se över vilka orter där det finns behov och förutsättningar för att skapa nya	KS	PBN	2024–2028
Erbjud information på servicepunkterna om invånares möjligheter att söka olika stöd till landsbygdsprojekt	KS	ÄLN, KTN, IFN	2024
Skapa förutsättningar för servicepunkterna att samla och skicka in invånares synpunkter och förslag på hur kommunen kan öka kvalitén i landsbygdsutvecklingen och förankrade medborgardialoger	KS	Alla förvaltningar och bolag	2025
Skapa förutsättningar för servicepunkterna att erbjuda tillfällen där invånare kan tala med kommunrepresentanter via telefon eller digitala möten	KS	Alla förvaltningar och bolag	2025
Intensifiera samverkan med offentliga aktörer (som till exempel Region Uppsala, Länsstyrelsen i Uppsala län, Tillväxtverket och Polisen) rörande lokal service	KS		2025–2028
Utveckla dialoger med offentliga och kommersiella ägare av lokaler (såsom lokaler för pedagogisk verksamhet) för att möjliggöra användning av lokaler för andra verksamheter	KS	UBN, KTN, IFN, PBN, ÄLN, OSN	2025
Se över möjligheterna att utveckla en Multihub i ett utpekade område på landsbygderna	KS	PBN, GSN, Uppsala parkering AB	2024–2026
Pröva alternativa synsätt och lösningar för att klara förskole- och skolverksamhet utan stora nyinvesteringar eller platsöverskott vid befolkningsförändringar i skilda landsbygder	UBN	IFN, KTN	2027
Ett landsbygdsbokslut testas 2025 för att sedan kunna upprepas med regelbundenhet.	KS	Alla förvaltningar och bolag	2025

Indikatorer

- Antal projekt i kommunkoncernen i samverkan med näringslivet på landsbygderna.
- Antalet projekt och aktiviteter som syftar till stärkt företagande på landsbygderna.
- Andel invånare, företag och föreningar som upplever att servicelösningar och tjänster ger god servicenivå på landsbygderna.
- Antalet invånare som använt servicepunkterna för att kontakta kommunen med synpunkter, frågor om stöd till projekt eller andra ämnen via telefonsamtal eller digitala möten.
- Antalet och spridningen av servicepunkter i kommunens landsbygder samt antalet invånare som använder tjänsterna som erbjuds.
- Upplevelse hos servicepunkternas målgrupper om att kommunens närvaro och servicestöd är tillfredställande.
- Antal områden och projekt som involverar samverkan med andra offentliga aktörer för att underlätta en god offentlig service på landsbygderna.
- Projekt riktade till utvecklingen av en Multihub.
- Post- och telestyrelsen (PTS) årliga statistik över utbyggnaden av digital infrastruktur.

Utvecklingsområde 4: Varierat bostadsutbud och hållbar mobilitet

Landsbygderna behöver innovativa, effektiva och smarta tjänster och sätt att utveckla och behålla servicefunktioner och servicepunkter på landsbygderna. När underlaget för service är svagt, som i små orter, så blir kostnadseffektivitet och samverkan än viktigare.

Trafiksituationen ses som en av de viktigaste frågorna i dialoger med invånare på landsbygderna. Det handlar ofta om säkra skolvägar, cykelvägar, tillgängliga busshållplatser, pendlarparkeringar, passager över väg och korsningar. Många av dessa frågor är utanför kommunens rådighet men mycket viktiga för landsbygdernas hållbara utveckling. Detta påkallar mer samverkan mellan aktörer och nya arbetsätt för att bli Sveriges bästa landsbygdskommun.

Ett av målen i *Näringslivsprogrammet* är att Uppsala kommun ska ha ett starkt varumärke och vara en attraktiv kommun att bo, besöka och verka i. Det lokala näringslivet på landsbygderna är beroende av den digitala infrastrukturen. Kommunen behöver tillsammans med regionen skapa förutsättningar för att utveckla den fysiska tillgången till fast liksom trådlös digital infrastruktur.

Boende och bostadsbyggande i våra tätorter och på landsbygderna är nära kopplat till hållbar mobilitet. Det är viktigt att bostäder byggs på ett hållbart sätt och där det finns hållbara transportsystem, samtidigt behövs hållbara mobilitetslösningar där det finns bostäder på landsbygderna och i våra tätorter. Det regionala och mellankommunala samarbetet blir här viktigt.

I programmet *Bostad för alla* belyses allas rätt till bostad och en god boendemiljö. Plats för de goda livet ska finnas på landsbygderna, i tätorterna och i Uppsala stad. Programmets mål är att öka blandningen av hushåll i olika delar av Uppsala, för att stärka sammanhållningen, tryggheten och attraktivitet. Det ska även finnas boende som passar allas livssituationer.

I *Program för äldrevänlig kommun* är ambitionen att hela kommunen - både landsbygder och stad - ska vara anpassade efter äldres förutsättningar och varierande behov, exempelvis vad gäller bostäder och mobilitet. Även i *Program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning* berörs hela kommunen av ambitionen om tillgänglighet för alla grupper.

Utgångspunkten i *Program för mobilitet och trafik* är att Uppsala kommun år 2050 är en föregångare i arbetet med mobilitet och trafik. Mobiliteten och trafiksystemet i Uppsala kommun ska fungera resurseffektivt och många år framåt, vilket bidrar till goda och jämlika levnadsvillkor. År 2050 ska alla resor och transporter i Uppsala kommun ske med hållbara färdmedel. Kommunen kan öka möjligheterna till hållbart resande och robustheten i infrastrukturen för en förbättrad mobilitet, till exempel genom fler pendlarparkeringar och applicera ett dörr-till-dörr-perspektiv i kollektivtrafiken.

Delmål inom utvecklingsområdet:

- Det finns planering och förutsättningar för bostäder med blandade och alternativa upplåtelseformer och att tillföra en variation av boendeformer, i samarbete med lokala aktörer, för att främja flyttkedjor och göra det möjligt för till exempel äldre att bo kvar i sin bygd.

- Det finns goda förutsättningar att etablera pendlarparkeringar och andra kollektivtrafik- och mobilitetslösningar tillsammans med lokala aktörer för att främja ett hållbart- och kollektivt resande mellan och inom landsbygderna.
- Det finns ett gott samarbete med aktörer såsom Trafikverket och Region Uppsala för att hantera utmaningar inom mobilitet, trafiksäkerhet och kollektivt resande.

Åtgärder

Åtgärd	Samordnare	Delansvarig	Årtal
Gör marknadsbedömningar för nyproduktion av bostäder av skilda typer och upplåtelseformer i de prioriterade tätorterna.	KS	PBN, Uppsalahem AB, UVAB	2027
Initiera och stimulera en inventering av verksamhetslokaler och bostadsfastigheter som kan ställas om till bostäder, i lägen som har stöd i översiktsplanen, och öka kunskapen om detta hos fastighetsägare och andra aktörer	KS		2027
Verka för att stärka digital infrastruktur och konnektivitet i hela kommunen utifrån Region Uppsalas handlingsplan.	KS		2024–2028
Utveckla samverkan och dialog med lokala marknadsaktörer och andra relevanta aktörer såsom Post- och telestyrelsen (PTS), Sveriges Kommuner och regioner (SKR) och Region Uppsala.	KS		2024-2028
Ge stöd till samfällighetsföreningar och genomföra dialogforum en gång per år	GSN	KS	2024–2028
Utveckla samarbeten med Trafikverket, Region Uppsala och andra relevanta aktörer bland annat för att förbättra förutsättningarna för att etablera pendlarparkeringar, stärka kollektivtrafikens tillgänglighet, samt för att öka tillgängligheten och säkerheten på gång- och cykelvägar till busshållplatser, tågstationer och andra viktiga målpunkter	GSN	KS	2024- 2028
Utveckla den kommuninterna dialogen för att samordna mobilitetsinfrastruktur och utöka samnyttjande av mobilitetslösningar	KS	GSN, Uppsala Parkering AB	2026

Indikatorer

- Variationen av upplåtelseformer på landsbygderna
- Antal bygglov och antal med respektive bostadstyp
- Analys av flyttkedjor inom samma landsbygd, och hur flyttmönster påverkas av byggnation
- Användningen av befintliga pendlarparkeringar
- Antal seniorkort till lokaltrafik
- Antal resor med fossilfria färdmedel
- Olycksstatistik för vissa skadetyper i Strada
- Följa upp samverkan med Trafikverket, Region Uppsala och andra relevanta aktörer

Utvecklingsområde 5: Hållbara energilösningar för landsbygderna och hållbara lokala livsmedelskedjor

Stärkt energi- och livsmedelsförsörjning kan fungera som motor för hållbar

landsbygdsutveckling och hållbart resursutnyttjande. Lokala näringar såsom livsmedelsproduktion, -förädling och energi är grunden för en lokal krisberedskap och bidrar även till intressanta mål för till exempel besöksnäringen.

Inom näringslivsarbetet läggs särskilt fokus på att det ska vara attraktivt, tryggt och lönsamt att vara företagare i Uppsala.

Jordbruksmarken är en resurs som har stor betydelse för livsmedelsproduktion, klimatanpassning och biologisk mångfald och är även attraktiv för exploatering av olika slag, inklusive för energiproduktion. Uppsala kommun har en jordbruksmarksutredning som ska vägleda kommunen vid hantering av olika intressen på kommunens landyta.

Energiprogram 2050 pekar ut att ett nyckelområde för att åstadkomma en hållbar utveckling är att få till synergier mellan stad och land. När Uppsala ska nå en resurseffektiv energiförsörjning med högt nyttjande av lokala resurser och slutna kretslopp är landsbygderna centrala för Uppsalas energiförsörjning.

Landsbygderna är utmärkta platser för att testa småskaliga lösningar för som kan vara hållbara och motståndskraftiga alternativ i en osäker framtid och samtidigt skapa innovationer som kan spridas nationellt och internationellt – till exempel i form av energigemenskaper, satsning på solceller eller småskaliga och hållbara VA-lösningar.

I ÄT UPPsala läns nulägesanalys framgår att en utmaning för Uppsalaregionen är avsaknaden av viktiga verksamheter såsom förädling/logistik/förmedling för att stödja den lokala livsmedelskedjan. Ökat fokus på lokal och ekologisk livsmedelsproduktion är viktigt för matsäkerhet, klimat och självförsörjning. Uppsala kommun främjar möjligheterna till ökad stads- och byodling och utreder förutsättningarna för en lokalt förankrad livsmedelsförsörjning för att bidra till cirkulära flöden och stärka Uppsalas krisberedskap. Kommunen behöver främja och underlätta för mer lokal och stads- och tätortsnära odling i form av fritids- och småskalig kommersiell odling för att bidra till ökad livskvalitet, sociala mötesplatser och en utvecklad grönstruktur både i staden och på landsbygderna.

För att uppnå Uppsala kommuns klimatmål är ett viktigt arbete att klimatsäkra även landsbygdsföretag. Inom ramen för Uppsala klimatprotokoll finns fokusgrupper om energi, klimatneutral byggnation och anläggning, hållbara godstransporter och minskad användning av plast som företag kan ansluta sig till.

Delmål inom utvecklingsområdet:

- Det finns goda förutsättningar för samverkan mellan olika aktörer runt hållbar energiproduktion på landsbygderna.
- Uppsala kommun har hållbara lokala livsmedelskedjor för livsmedelsförsörjning, näringsliv på landsbygderna, biologisk mångfald och livsmedelskvalitet.
- Det finns ett vatten- och avloppssystem som i samarbete med lokala aktörer bidrar till återföring av näringsämnen till livsmedelproduktionen och som möjliggör bostadsbyggande i tätorterna.
- Landsbygdsföretag deltar i Uppsala kommuns gemensamma klimatarbete.

Åtgärder

Åtgärd	Samordnare	Delansvarig	Årtal
I samarbete med universiteten identifiera möjligheter för lokalt producerad energi/drivmedel i odlingsverksamheter på byggnader i hela kommunens geografi	KS	PBN	2027
Verka för att landsbygdaktörer utbildas i och bildar energigemenskaper	KS		2026
Utveckla lösningar för insamling av gödsel och slam som kan användas för att producera biogas och därefter återföras till jordbruksmark	UVAB		2028
Öka kommunens kunskap om innovativa lösningar för spillvattenhantering samt tekniskt vatten.	UVAB		2028
Ta fram en kommunal styrning för livsmedel för att utveckla ett lokalt och cirkulärt livsmedels- och ekosystem, samt utreda möjligheten att tillsätta tjänster för att samordna arbetet	KS		2027
Utred möjligheten att - vid nyproduktion eller omvandling av byggd miljö som kräver planläggning - genom planbestämmelser stimulera till gemensamhetsanläggningar för teknisk försörjning, inklusive energiproduktion.	KS	PBN, UVAB	2027

Indikatorer

- Beräknat möjlig potential till lokalt producerad energi/drivmedel.
- Antal bildade energigemenskaper
- Mängd biogödsel och slam som sprids på jordbruks- och åkermark
- Antal projekt för att utveckla innovativa lösningar för vattenhantering genom kunskapsutveckling i kommunen och i samverkan med lokala aktörer

Uppföljning

Kommunstyrelsen är ansvarig för handlingsplanen och har därmed det övergripande ansvaret för uppföljning och utvärdering av handlingsplanen. Alla nämnder och bolagsstyrelser ska årligen redovisa resultatet av sitt arbete med att uppfylla de uppställda målen till kommunstyrelsen. Kommunstyrelsen följer upp program och handlingsplan i ordinarie programuppföljning. Kommunstyrelsen kan sedan revidera handlingsplanen vid behov. Revidering ska ske genom gemensam beredning.

Ett landsbygdsbokslut testas 2025 för att sedan kunna upprepas med regelbundenhet.

Relaterade dokument

Program för Uppsala kommun

- Avfallsplan – program för ett cirkulärt Uppsala utan avfall
- Bostad för alla – program för bostadsförsörjningen
- Energiprogram 2050/drottspolitiskt program
- Kulturpolitiskt program
- Miljö- och klimatprogram
- Näringslivsprogram

- Program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning
- Program för krisberedskap och civilt försvar 2024–2027
- Program för mobilitet och trafik
- Program för trygghet, säkerhet och brottsförebyggande arbete
- Program för äldrevänlig kommun

- Bostadssatsning på landsbygden
- Lokalförsörjningsplaner

Utredningar från Uppsala kommun

- Service på landsbygden – Tillgång till service i mindre tätorter och på landsbygden i Uppsala, Uppsala kommun
- Jordbruksmarksutredning (inklusive vägledning och checklista), Uppsala kommun
- Närmatur i Uppsala – Kartläggning av upplevd tillgång och användning av närmatur i 14 tätorter, 2022, Uppsala kommun

Referenser

- Jordbruksverket (2013). Guide för landsbygdssäkring
- Kommungruppsindelning - Sveriges Kommuner och Regioners kommungruppsindelning 2023
- Olika typer av landsbygder - Tillväxtverket (tillvaxtverket.se)
- Syssner (red) 2018, Nya visioner för landsbygden
- Tillväxtverket. (2020). Städer och landsbygder - Indelning i sex kommuntyper. Tätorter i Sverige (Scb.se)
- Vägledning för livskraftiga landsbygder 1 och 2, Tillväxtverket